

Geacht College,

graag wil ik een zienswijze indienen op de concept Bomenverordening 2021 (voluit *Verordening tot wijziging van de Verordening fysieke leefomgeving Leiden 2020, onderdeel bomen*). Ik heb de extra informatieronde op 12 maart jl. bijgewoond, maar ik blijf met een aantal vragen zitten. Aandachtspunten staan **HOOFDLETTERS**; mijn **concrete vragen** zijn vet en cursief gezet.

Overigens onderschrijf ik de zienswijze van de Bomenbond Rijnland volledig.

1

NB Het gaat in deze zienswijze om twee stukken: de wijzigingsverordening en het bijbehorende *Beleidskader met afwegingen voor aanwijzing en bescherming bomen Leiden*, bedoeld als toelichting. Ik noem ze hierna kortheidshalve wijzigingsverordening en beleidskader en kort de *Verordening fysieke leefomgeving Leiden 2020* af tot *Vfl*.

DE ECOLOGISCHE BOOM

De Leidse Milieuraad noemt het gebruik van onduidelijke begrippen nog het eenvoudigste probleem. Als voorbeeld kiest de milieuraad het begrip ‘ecologische boom’ – een verwarrende term, die in de (wetenschappelijke) literatuur niet gebruikelijk is en die dus ook moeilijk als objectief criterium gehanteerd kan worden.

Op 12 maart kregen we de uitleg, dat een ecologische boom meer relaties heeft met biotische en abiotische factoren in het milieu dan andere bomen. Relaties met andere organismen, zoals insecten en vogels aan wie een boom voedsel of een schuilplek biedt, bepalen de ecologische waarde of ‘meerwaarde’ van een boom.

Dat klinkt aannemelijk en er lijkt hier ook sprake van inhoudelijke continuïteit, maar ‘de ecologische boom’ is een nieuwe verschijning ten opzichte van de vigerende verordening. Die werkt met nauwkeurig omschreven waarden (Nadere regels, *Gmb*. 2018, 213644, tekstplaatsing).

Een citaat:

De in artikel 2, lid 4 van de Bomenverordening Leiden 2015 aangegeven waarden zullen als volgt worden gevalideerd:

a. natuur- en milieuwaarden (maximaal 40 punten).

- De houtopstand heeft een ecologische functie voor beschermde plant- of diersoorten die afhankelijk zijn van de betreffende boomsoort. De beschermde soorten komen hierbij binnen een straal van 500 meter voor (20 punten)
- De houtopstand is onderdeel van het leefgebied (voedsel of rustplaats) van een of meerdere inheemse soorten (10 punten)
- De houtopstand draagt als solitair bij aan de klimaatadaptatie van de stad (opvangen van hemelwater en schaduw) (5 punten)
- De houtopstand heeft een wezenlijke functie voor het opvangen van fijnstof (5 punten) waarde voor de groene hoofdstructuur van de stad (10 punten).
- De houtopstand staat in de groene hoofdstructuur van Leiden, zoals vastgesteld in de structuurvisie Leiden 2025 (10 punten).

Deze waarden houden verband met de Groene Kaart, en het zijn veel meer woorden, maar ze geven ook meer duidelijkheid!

VRAAG 1 Kunt u in het beleidskader (of in een, in verschillende commentaren aanbevolen, artikelsgewijze toelichting) uitleggen, hoe de nieuwe cijferlijst van min 1 tot en met plus 4 (het Register ecologische bomen) zich verhoudt tot de nu geldende validatie?

VELLEN EN/OF KAPPEN

Een paar belangrijke begrippen worden niet erg consequent benoemd. Afstemming tussen wijzigingsverordening en beleidskader lijkt hier en daar te ontbreken.

In de wijzigingsverordening is sprake van een kapvergunning, het werkwoord 'kappen' wordt vrijelijk gebruikt – maar voor kappen is geen begripsbepaling opgenomen; de term is zelfs verdwenen uit de herziene begripsbepaling nr. 57, 'Vellen'.

Ook in het beleidskader worden kappen en vellen echter door elkaar gebruikt.

VRAAG 2 Gaat het hier om een vergissing of om een bewuste keuze? Wat is het voordeel van het officieel schrappen van de term 'kappen', als die term vervolgens (net als in het algemene taalgebruik) onbekommerd wordt gebruikt?

BOOM (1)

De Vfl noemt in de begripsbepaling 'Boom' (nr. 11) geen diameter maar wel een stamomtrek van minimaal 30 centimeter, gemeten op 130 centimeter boven het maaiveld.

Onder L. in de wijzigingsverordening verwijst u naar deze bepaling (die komt te vervallen), maar met vermelding van de nieuw voorgestelde stamomtrek van 45 centimeter (nieuwe begripsbepaling 'Solitaire houtopstand').

VRAAG 3 Als u stelt dat de basisbescherming 45 cm omtrek blijft, waar doelt u dan op? Dan loopt de mate van bescherming van bomen sterk terug ... Het was immers 30 centimeter?

NB Deze vraag is in zekere zin beantwoord onder nummer 33 van de vragen van de Bomenbond c.s. (ten behoeve van de online sessie op 12 maart), waar blijkt dat de gemeente de afgelopen jaren in afwijking van de vigerende verordening een maat van 45 cm heeft gehanteerd ("45 cm is de maatvoering die de afgelopen jaren reeds is gevoerd").

Maar in de Vfl staat dus echt nog steeds 30 centimeter – de Vfl dateert uit 2020 (Gmb. 2020, 274261). Kunt u voor deze blijkbaar routinematige afwijking van uw eigen regels een meer dan ambtelijke verklaring bieden?

BOOM (2)

De begripsbepaling 'Boom' vervalt, zoals gezegd, en wordt vervangen door 'Solitaire houtopstand', maar in de begripsbepaling 'Houtopstand' (nr. 34) is en blijft (ondanks wijziging) gewoon sprake van 'boom' en/of 'bomen'.

Iets dergelijks geldt voor de nieuw in te voegen begripsbepaling van voorheen 'Boom' zelf als 'Solitaire houtopstand: Een houtachtig, opgaand gewas, levend of afgestorven (...)'.
In de wijzigingsverordening en in het beleidskader wordt zowel de oude als de nieuwe term gebruikt; de woorden boom en bomen komen gewoon volop voor, zie bijvoorbeeld artikel 4.1.1.1.

Logisch, niemand laat zijn hond tegen een solitaire houtopstand plassen, maar waarom zou u het dan zo ingewikkeld maken?

VRAAG 4 Kunt u de nieuw voorgestelde c.q. te wijzigen begripsbepalingen nog eens kritisch

bekijken en ze in elk geval naast de artikelen in de wijzigingsverordening en naast het beleidskader leggen om tot een betere onderlinge afstemming te komen?

GROENE KAART

In de wijzigingsverordening wordt in artikel 2.4.1.2, lid 2 sub a verwezen naar figuur 3.3 in het *Uitvoeringsprogramma 2020-2023 - Leiden biodivers en klimaatbestendig* (RV 20.0027). Het verschil tussen deze figuur en de Groene Kaart is volgens mij meer dan hemelsbreed. Uw (ambtelijke) mening luidt dat het verschil niet meer dan hemelsbreed is (zie beantwoording vragen Bomenbond t.b.v. de extra informatiesessie op 12 maart).

Ik ga er geen welles-nietes spelletje van maken, maar ik wil wel herhalen dat figuur 3.3, een 'overzicht van de parken uit het IP Parken', niet kan dienen als zelfstandige visuele weergave van het gemeentelijke bomenbeleid.

Niet alleen omdat Figuur 3.3 vergeleken bij de Groene Kaart slecht leesbaar is en veel minder informatie biedt, maar ook omdat figuur 3.3 een 'einddatum' heeft. Deze figuur geeft alleen aan, welke parken wanneer zijn/worden gerenoveerd en/of heringericht. Uiterlijk 2023 moeten alle met bepaalde kleuren aangeduide parken heringericht zijn.

In 2023 is het dan tijd voor een nieuwe kaart. Waarom daar nog een paar jaar mee wachten, als de Bomenverordening nu herzien moet worden?

VRAAG 5 Kunt u alsnog alle Leidse (solitaire) houtopstanden en boomstructuren op één (digitale en regelmatig aangevulde en bijgehouden) overzichtskaart zetten?

HANDHAVING EN STRAFBEPALINGEN

De *Vfl* kent in Afdeling 7.1, Handhaving en strafbepalingen, een enkele bepaling betreffende handhaving:

Artikel 7.1.1.1 Toezichthouders

Met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens deze verordening zijn de toezichthouders belast die bij besluit van het college zijn aangewezen.

VRAAG 6 Kunt u garanderen dat deze toezichthouders genoeg kennis van 'bomen' en hun biodiverse relaties hebben, om daadwerkelijk in te grijpen wanneer bij bijvoorbeeld bouw- en inrichtingsactiviteiten 'bomen' in de knel raken?

Bent u eventueel bereid, de handhavers regelmatig extra (bij)scholing te bieden?

Wat betreft artikel 7.1.2.2, Strafbepaling bomen, valt mij op dat er ten opzichte van de huidige verordening (*Vfl*) een lid verdwenen is, namelijk:

2. De op grond van dit artikel ingestelde strafvervolgning laat onverlet de mogelijkheid van het instellen door het college van een privaatrechtelijke vordering tot schadevergoeding wegens schade aan bomen of een houtopstand waarvan de gemeente de rechthebbende is.

VRAAG 7 Het beleidskader doet vermoeden, dat deze bepaling wordt vervangen door het (tot 'uitvoerders' gerichte) voorgestelde artikel 4.1.1.3, lid 4 (p. 10). Is dat inderdaad uw bedoeling? Werkt het niet meer preventief, als een dergelijke bepaling in de buurt van de strafbepaling blijft staan?

In samenhang met deze laatste vraag tot slot van dit stukje nog een suggestie voor een bepaling, gericht tot *een ieder*, die al in het begin van Afdeling 3.6 zou kunnen worden ingevoegd:

“Het is verboden om bomen, die publiek eigendom zijn, te beschadigen, te bekladden of te beplakken.”

VRAAG 8 *Waarom ontbreekt deze of een vergelijkbare bepaling ‘Bescherming publieke bomen’ in de wijzigingsverordening? Bent u bereid, een dergelijke verbodsbepaling (met bijbehorende vermelding in de strafbepaling) alsnog in te voegen?*

Zo nee, waarom niet?

RELATIE OMGEVINGSWET

De *Vfl* neemt in Hoofdstuk 1 (bijna) letterlijk de eerste artikelen uit de Omgevingswet (Ow) over. Inclusief de intrinsieke waarde van de natuur (artikel 1.3 onder a). Van dit fundamentele principe vind ik in het voorgestelde onderdeel bomen niets terug, en in het beleidskader evenmin. Daar zou ik toch wel een verwijzing naar de Omgevingswet verwacht hebben.

De nauwe samenhang tussen bomen en biodiversiteit brengt met zich mee, dat (algemene) wetgeving ter bescherming van de natuur ook stadsbomen beschermt. Wanneer bomen door dieren van een bepaalde soort/soorten zijn uitverkoren tot woonplaats, fourageerplek, voortplantingsplaats of onderdeel van een vliegroute, dan zijn die bomen door de aanwezigheid van die dieren beschermd. Gedurende een bepaalde periode of gedurig. Daarin voorziet nu de Wet natuurbescherming (Wnb) en binnenkort de Ow.

VRAAG 9 *Kunt u alsnog een verwijzing naar de regels ter bescherming van vogels, soorten van de habitatrichtlijn en ‘nationale soorten’ in het beleidskader opnemen (met een andere, meer inhoudelijke strekking dan “Voor bomen die vallen onder de regelgeving van de Wet natuurbescherming geldt dat na kap binnen 3 jaar herplant plaats moet vinden. In de praktijk streeft gemeente Leiden naar herplant binnen 1 jaar”, p. 11)?*

NB Tot biodiversiteit behoren ook wezens die niet expliciet op grond van de Wnb beschermd zijn – pissebedden, duizendpoten, regenwormen, bodemschimmels, bodemaaltjes – die de Leidse Milieuraad terecht noemt!

INTEGRALE VISIE OP BOMEN

De gemeente zegt bomen belangrijk te vinden. Ze kunnen helpen bij het behalen van de Leidse doelstellingen op het gebied van klimaat en biodiversiteit, die het college op zich heeft genomen in het beleidsakkoord. U noemt bomen zelfs ‘de voornaamste dragers van biodiversiteit’, ‘het voornaamste antwoord op klimaatadaptatie’. Ik vraag mij serieus af, of de nu gepresenteerde bepalingen en plannen recht doen aan de essentiële rol, die u voor bomen ziet weggelegd.

Het idee ‘intrinsieke waarde van de natuur’ komt niet terug in de plaatselijke verordeningen, noch in het beleidskader. Er was ooit wel sprake van bomen die waardevol zijn door hun grootte, hun ecologische rol of intrinsieke schoonheid, maar ‘intrinsiek’ zoals bedoeld in de Ow (nu nog in de Wnb) behelst meer. Die intrinsieke waarde gaat niet op in de menselijke belangen van ‘een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit’.

Het ontbreekt Leiden vooralsnog aan een door de gemeenteraad vastgestelde beleidsnotitie die specifiek gericht is op het bomenbeleid. In de *Omgevingsvisie* zoals die er nu ligt komen bomen af en toe heel terloops voor, in verband met verandering van ruimtegebruik en het streven naar meer groen in de stad (onder andere meer bomen, perken, groene tuinen) als voorwaarde voor volksgezondheid, en onder het kopje *Dilemma’s*:

“Het vergroenen van de stad leidt ook tot dilemma’s. Is het groen er vooral als plek om te recreëren, of gaan andere belangen voor, zoals het bieden van een leefomgeving voor bepaalde planten en dieren? Hoeveel parkeerplaatsen en autoroutes kunnen ingericht worden voor fiets, voetganger, OV en groen zonder grote knelpunten te veroorzaken? Hebben we wel genoeg ruimte in de ondergrond voor de wortels van extra bomen? Hoe is het verlies van bomen te compenseren in straten waar een ondergronds warmtenetwerk nodig is?”

Dat dergelijke dilemma’s zich vaak (en misschien steeds vaker zullen) voordoen, kan ik niet ontkennen. De intrinsieke waarde geeft natuur, als stelsel van onderling verknoopte en vertakte, complexe en kwetsbare relaties tussen abiotische processen en levende organismen, echter extra gewicht en belang bij de dan noodzakelijke belangenafweging.

Ik onderschrijf daarom het standpunt van de Leidse Milieuraad, dat alle bomen/houtopstanden een gelijke mate van (maximale) bescherming zouden moeten genieten indien als overkoepelend beleid aan de opgaven voor biodiversiteit en klimaat de hoogste prioriteit gegeven wordt. Alle bomen en boomstructuren/houtopstanden dragen bij aan dit ecologische netwerk, waarvan de integriteit bewaard moet blijven.

Bomen die u blijkbaar niet ‘ecologisch’ vindt, kunnen vanuit het perspectief van de biodiversiteit bekeken wel degelijk ecologische waarde hebben. Zo zijn zelfs of juist dode bomen onmisbaar voor veel wilde dieren.

VRAAG 10 *Bent u bereid het advies van de milieuraad over te nemen, om boomstronken, wortels en oude, stervende en/of zieke bomen te laten staan waar die niet absoluut noodzakelijk verwijderd moeten worden?*

VRAAG 11 *Kunt u ‘functionele’ en ‘overige’ bomen als integraal deel van het natuurnetwerk opwaarderen, in plaats van in te zetten op vervanging door ‘betere bomen’, die zich nog maar moeten bewijzen?*

TOT SLOT

Ik zei al dat ik de zienswijze van de Bomenbond Rijnland volledig onderschrijf. Ik deel hun hoop, dat die zienswijze leidt tot een heroverweging van de ter inzage gelegde stukken (wijzigingsverordening en beleidskader), toevoeging van een artikelsgewijze toelichting en het opstellen van een integraal bomenbeleid.

Een extra reden om nog eens heel kritisch naar de nu voorgelegde stukken te kijken is in mijn ogen de verregaande slordigheid, die zich uit in spelfouten en een gebrekkige schrijfstijl. Dit geldt zowel voor de verordening zelf als voor het beleidskader.

Wat mij bijvoorbeeld opviel is het zeer flexibele gebruik van de term ‘groene norm(en)’. Hoeveel zijn er daarvan? De ‘Groene Norm’ suggereert dat het er één is, maar die omvat blijkens het voorgestelde artikel 2.4.1.1, tweede en derde lid, een viertal aanwiscriteria. In het beleidskader is afwisselend sprake van ‘de’ of ‘een groene norm’ en dan weer van ‘groene normen’, met een of twee of geen hoofdletters – heel nonchalant bij een kennelijk zo fundamenteel uitgangspunt.

En jammer, want hoe meer groenen normen hoe beter!

Met dank en vriendelijke groet,

Noor Evertsen
17 maart 2021